

מה היא שהיה וחזרה? (השהיה בע"ש, החזרה בשבת \ השהיה בע"ש, החזרה בע"ש ובשבת)

רש"י מסכת שבת דף לו עמוד ב

לא מחזירין - בשבת, דמיחזי כמבשל.

תוספות מסכת שבת דף לו עמוד ב

וב"ה אומרים אף מחזירין - אפילו בשבת מחזירין כדאמר בגמרא ולשון נוטלין נמי משמע דבשבת מיירי דבחול לא היה צריך למיתני נוטלין ולמאן דאסר להחזיר אסר אפילו בחול לבית הלל כשאניה גרופה ולבית שמאי אפי' בגרופה מדקאמר בגמרא לדברי האומר מחזירין אפילו בשבת משמע דעיקר פלוגתא הוי בחול ועוד מדקדק ר"ת מדקאמר לא יתן עד שיגרוף ואי לא יתן לא יחזיר בשבת הוא איך יגרוף או יקטום בשבת והוה ליה למימר אלא אם כן גרף וקטם אלא בחול נמי אסור להחזיר וא"ת מה שיעור הוא נותן לאסור בע"ש דהיכא דסלקו בהשכמה פשיטא דשרי להחזיר ואומר ר"י דמשעה שלא יוכלו להרתיחו מבעוד יום אסור להחזיר ומיהו בשבת אפילו רותח אסור להחזיר למאן דאסר דאי לאו הכי מנא ליה דרבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת דילמא קומקומוס של חמין רותח הוה ועוד אומר ר"י דמצינו למימר דבערב שבת נמי אסור להחזיר אפילו רותח משעה שאם היה קר לא היה יכול להרתיח מבע"י וקשה לרשב"א היכי שרי להחזיר קדרה על גבי כירה בשבת והאמר בפרק המביא כדי יין (ביצה דף לג: ושם) דביצים וקדרה וחביטא ופוריא מלמטה למעלה אסור משום אהל ואור"י דכי אסרו חכמים אהל עראי ה"מ כשעושה הדפנות תחלה ואח"כ הכיסוי אבל הכא שדופני הכירה כבר עשויות מאיליהן לא אחמור רבנן לאסור ליתן קדרה על גבה ומיהו הא דאמר בהמוצא תפילין (עירובין דף קב.) גבי דיכרי דרב הונא דאמר ליה כרוך בודיא ושייר בה טפח למחר מוסיף על אוהל עראי הוא משמע דבלא שיור אסור אף על גב דהדפנות כבר עשויות אור"י התם משום דדמי אהל טפי אסור אפי' בלא עשיית דפנות אבל קדרה דלא דמי אהל כולי האי לא אסרו חכמים בלא עשיית דפנות.

ר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף טו עמוד ב

וב"ה אומרים אף מחזירין. הואיל וגרוף וקטום: ואמרי' בגמ' [ד' לח ב] לדברי האומר מחזירין מחזירין ואפי' בשבת ומדאמרין אפי' בשבת מכלל דעיקר פלוגתייהו בחול היא וכי תימא א"כ לב"ש למה לא מחזירין פי' בתוס' דכל שהוא סמוך לחשיכה כל כך שכשהתבשיל צונן אינו יכול להתחמם מבעוד יום לב"ש אסור וכל כי האי גוונא מיקרי חזרה וכי יהיב לה על גבי כירה מקמי הכי מקרי שהייה ואפשר ג"כ שאפי' היה התבשיל חם כל שאילו היה צונן לא היה שהות ביום כדי להתחמם אסור לב"ש משום גזירת הרואין וב"ה שרו והיינו דאמרין בגמרא דאע"ג דעיקר פלוגתייהו בחול לדברי האומר מחזירין מחזירין ואפי' בשבת וכתבו בתוס' דמדב"ש אסרי כי האי גונא אפי' בגרופה נשמע לב"ה בשאינה גרופה כל שהוא סמוך לחשיכה כל כך אסור ולא נראה לי כן משום דב"ש לטעמייהו אזלי דבעו בכולהו מלאכות שאדם מתחיל מבעוד יום (הוא) אם יעשה מקצת מעשה שלהם קודם לחשיכה אבל לב"ה דמתירין בכולן עם השמש כדאיתא בפרקא קמא אפי' אין שהות ביום כדי להתחמם שרי. ומשום הכי אמרין בגמרא לדברי האומר מחזירין אפילו בשבת משום דלהחזיר סמוך לחשיכה לא איצטרך להו לבית הלל דהא בכל מלאכות כולן הן מתירין עם השמש אלא משום דחזרה דשבת גופיה הוא דאצטריכו לאפלוגי אבל אין הכי נמי דאפילו בשאינה גרופה מבעו"י שרי:

הבעייה בשהיה וחזרה (הטמנה \ שמא יחתה \ מיחזי כמבשל)

רש"י מסכת שבת דף כ עמוד א

קטום - מפזרים אפר מלמעלה כדי להפיג חומו, שלא יוסיף הבל בשבת, וזה תבשיל שהוא כמאכל בן דרוסאי - לא חיישינן אם מתבשל והולך בשבת.

רש"י מסכת שבת דף לו עמוד ב

עד שיגרוף - הגחלים, משום דמוסיף הבל, וטעמא פרישנא בפרק דלעיל, שמא יחתה בגחלים.

רש"י מסכת שבת דף לז עמוד א

היינו דשני בין תוכה לעל גבה - דכי משהי לתוכה דשאינה גרופה - מטמין ממש ברמץ.

רש"י מסכת שבת דף לח עמוד ב

מחזירין אפילו בשבת - ביום המחרת, ולא תימא פלוגתייהו משחשכה, והתם הוא דשרו - משום דמוכחא מילתא דאדעתא דאהדורי לצורך מחר שקיל ליה, אבל ביום לא מוכח דשקיל ליה אדעתא דאהדורי, ובטלה לה הטמנה, והוה ליה כמטמין לכתחלה.

רש"י מסכת שבת דף לו עמוד ב

אבל לא תבשיל - דניחא ליה בישוליה, ואתי לאחתויי, אי נמי, נתקיימה מחשבתו ומיחזי כמבשל. לא מחזירין - בשבת, דמיחזי כמבשל.

רי"ף מסכת שבת דף טז-טז:

...וכירה שהיא גרופה וקטומה משהין עליה כל מילי בין בישל כל צרכו בין לא בישל כל צרכו וכ"ש מצטמק [ויפה] לו דעיקרא דגזירה דלמא אתי לאחתויי בגחלים הוא וכיון שהיא גרופה וקטומה לא אתי לאחתויי בגחלים וכן הלכתא.

תוספות מסכת שבת דף לו עמוד ב

לא יתן עד שיגרוף - פירש בקונטרס משום תוספת הבל ואין נראה לר"י דאפילו גרופה וקטומה היא מוספת הבל יותר מכמה דברים השנויין בבמה טומנין ועוד דחנניה שרי להשהות אף כשאינה גרופה ולא אסרו מוסיף הבל אלא דוקא בהטמנה אבל להשהות שרי וכשאינה גרופה אסרי רבנן דחנניה משום דילמא אתי לאחתויי.

המאור הקטן מסכת שבת דף טו עמוד ב

שהסיקוה בקש ובגבבא וכו'. תחלת כל דבר אתה צריך לדעת שכל המשניות השנויות בענין הזה וכל השמועות האמורות עליהם בגמרא אין בהם שום הטמנה כלל ואין טעם מה שאנו אוסרים בענין הזה משום דקא מוסיף הבלא כמו שפי' רש"י ז"ל שאין הטעם הזה אמור אלא בדברים שאין טומנין בהם וכאן אין זה הטמנה וכל שאנו מחמירין ואוסרים בו בין בתנור בין בכירה בענין הזה איננו אלא משום גזירה שמא יחתה בגחלים וכ"כ רבינו חננאל ז"ל בפירושי ושהייה זו שאנו משהין את הקדרה אינה הטמנה אלא כגון כסא של ברזל והקדרה יושבת עליו והיא תלויה או באבנים או כיוצא בזה אבל להטמנים ע"ג גחלים דברי הכל אסור דקי"ל הטמנה בדבר המוסיף הבל אסור ואפילו מב"ע"י אלו דברי רבינו חננאל ובודאי דברים ברורים ונכונים ואין לזוז מהן.

רמב"ם הלכות שבת פרק ג

הלכה ג

מניחין קדרה על גבי האש או בשר בתנור או על גבי גחלים והן מתבשלים והולכין כל השבת כולה ואוכלין אותן בשבת, ויש בדבר זה דברים שהן אסורין גזירה שמא יחתה בגחלים בשבת.

ר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף טו עמוד ב

או עד שיתן את האפר. על גבי גחלים לכסותן ולצננן כר פירש רש"י ז"ל לפי שהוא מפרש זה הפרק (אף) בהטמנה דכל שגרופ וקטום ס"ל שאינו מוסיף הבל וכן כתב בהרבה מקומות בהלכה וכתב הר"ז הלוי ז"ל שהשיאו לרש"י ז"ל לפרש כן מפני שראה פרק כירה בין שתי הטמנות סוף במה מדליקין ותחלת במה טומנין ולא נהירא דהיאך אפשר שכירה קטומה אינה מוספת הבל והרי הוא עצמו ז"ל פירש לעיל בסוף פרק במה מדליקין [דף לד ב] מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום גזירה שמא יטמין ברמץ ורמץ (היינו) אפר המעורב בגחלים אלמא אף על פי שנתן האפר מוסיף הבל הוא וכן הוא ודאי שהרמץ מחמם את הצונן וכל שמחמם את הצונן מוסיף הבל הוא וכיון שכן היאך אפשר דכי נתן את האפר דהויא נתינה כל דהו כמו שנפרש בסמוך בסייעתא דשמיא לא יהא מוסיף הבל ותו דאמרין בגמרא [דף לז א] דגחלים עוממות הרי הן ככירה קטומה ובודאי דגחלים עוממות מוסיפין הבל טפי מרמץ אלא ודאי עיקרן של דברים כדברי רבינו האי גאון ורבינו אפרים גאון ז"ל שפי' דהכא לא איירי בהטמנה כלל אלא כגון שהקדרה יושבת על כסא של ברזל וכיוצא בו או שהיא תלויה באבנים שאין שולי הקדרה נוגעין בגחלים ומשום הכי כל שגרופ וקטום דאיכא היכרא שמסלק דעתו מלחתות בגחלים שרי:

תועלת של גרופה וקטומה (מצטן \ היסח הדעת או היכר)**רש"י מסכת שבת דף כ עמוד א**

קטום - מפזרים אפר מלמעלה כדי להפיג חומו, שלא יוסיף הבל בשבת, וזה תבשיל שהוא כמאכל בן דרוסאי - לא חיישינן אם מתבשל והולך בשבת.

רש"י מסכת שבת דף לו עמוד ב

או עד שיתן אפר - על גבי גחלים לכסותם ולצננם.

רמב"ם הלכות שבת פרק ג

הלכה ד

...לפיכך אם גרף האש או שכסה אש הכירה באפר או בנעורת הפשתן הדקה או שעממו הגחלים שהרי הן כמכוסות באפר או שהסיקוה בקש או בגבבה או בגללי בהמה דקה שהרי אין שם גחלים בנעורת הרי זה מותר לשהות עליה, שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל ואין גוזרין שמא יחתה באש.

ר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף טו עמוד ב

או עד שיתן את האפר. ...אלא ודאי עיקרן של דברים כדברי רבינו האי גאון ורבינו אפרים גאון ז"ל שפי' דהכא לא איירי בהטמנה כלל אלא כגון שהקדרה יושבת על כסא של ברזל וכיוצא בו או שהיא תלויה באבנים שאין שולי הקדרה נוגעין בגחלים ומשום הכי כל שגרופ וקטום דאיכא היכרא שמסלק דעתו מלחתות בגחלים שרי:

הבדל בין קש וגבבא לגפת ועצים (אינם מוסיפים הבל \ אינם עושים גחלת)

רש"י מסכת שבת דף לו עמוד ב

עד שיגרוף - הגחלים, משום דמוסיף הבל, וטעמא פרישנא בפרק דלעיל, שמא יחתה בגחלים.

רמב"ם הלכות שבת פרק ג

הלכה ד

כיצד תבשיל ב שלא בשל כל צרכו וחמין שלא הוחמו כל צרכן או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן שמצטמק הוא יפה לו אין משהין אותו על גבי האש בשבת אף על פי שהונח מבעוד יום גזרה שמא יחתה בגחלים כדי להשלים בשולו או כדי לצמקו, לפיכך אם גרף האש או שכסה אש הכירה באפר או בנעורת הפשתן הדקה או שעממו הגחלים שהרי הן כמכוסות באפר או שהסיקה בקש או בגבבה או בגללי בהמה דקה שהרי אין שם גחלים בוערות הרי זה מותר לשהות עליה, שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל ואין גוזרין שמא יחתה באש.

ר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף טו עמוד ב

נותנין עליה תבשיל. ולא חיישינן שמא יחתה בגחלים משום דקש וגבבא אין להם גחלת:

חנניה וחכמים

תלמוד בבלי מסכת שבת דף יט עמוד ב

משנה. אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום. אין נותנין פת לתנור עם חשכה ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום, רבי אליעזר אומר: כדי שיקרום התחתון שלה...

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כ עמוד א

גמרא. וכמה? - אמר רבי אלעזר אמר רב: כדי שיצולו מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי. איתמר נמי, אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי - אין בו משום בישולי נכרים. תניא, חנניא אומר: כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו על גבי כירה, ואף על פי שאין גרופה וקטומה.

תוספות מסכת שבת דף לו עמוד ב

חמין ותבשיל - נראה לר"י דסתם חמין ותבשיל היינו אפי' לא בשיל כל צרכו אלא כמאכל בן דרוסאי דהא כי מוקי מתניתין להחזיר תנן הוי מתניתין כחנניה דשרי חמין ותבשיל להשהות על גבי כירה אפילו בשאינה גרופה אפילו לא בשיל כל צרכו ולא כרבנן ואמאי ודילמא מתניתין אפילו כרבנן ומתני' בחמין ותבשיל שנתבשלו כל צרכן דמודו רבנן דמשהין ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה אלא ודאי משום דסתם חמין ותבשיל כמאכל בן דרוסאי נמי משמע ומיהו סתם חמין ותבשיל הוי נמי בשיל כל צרכו...

להלכה

רש"י מסכת שבת דף לז עמוד ב

ורב ששת נמי דיוקא דמתניתין קא משמע לן - משום דלא מתני לה בהדיא הא קרמו שרי, ואנן דמשהינן קדירה על גבי כירה שאינה גרופה - אדחנניה סמכינן, הואיל ותנן סתם מתניתין כוותיה, כדאמר הא קרמו שרי, ואף על גב דלא בישל כל צרכו, ואמר רב ששת משמיה דר' יוחנן כוותיה, דמתניתין דפרקין משום חזרה הוא דבעי גרופה, אבל לשהות לא, וכל הני אמוראי דאסרי סברי: מתניתין לשהות תנן.

תוספות מסכת שבת דף לז עמוד א

לעולם אימא לך להחזיר תנן וחסורי מיחסרא כו' - משום דקיי"ל כחנניה כמו שאפרש בע"ה דחיק לאוקמא מתני' כוותיה.

תוספות מסכת שבת דף לז עמוד ב

אמר רב ששת אמר ר' יוחנן כירה שהסיקה בגפת ובעצים משהין עליה תבשיל שלא בישל כל צרכו כו' - פסק ר"ח דהלכה כרב ששת אמר ר' יוחנן דרבא דאמר תרוייהו תננהי סבירא ליה כוותיה וכן פסק רש"י דסתם מתניתין דפרק קמא (דף יט): כחנניה ומותר להשהות אפי' באינה גרופה אבל להחזיר ודאי אסור אא"כ גרופה וקטום ואפי' בישל כל צרכו כדפי' לעיל.

רי"ף מסכת שבת דף טז-טז:

ומסתברא לן דהכי הוא מסקנא דהא בטר דשקלין וטריין [דף ל"ז ע"א] איבעיא להו מהו לסמוך לה תוכה וגבה הוא דאסור אבל לסמוך שפיר דמי או דלמא לא שניא **ומדאמרין תוכה וגבה הוא דאסור שמעיין דאסור לשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה**. ועוד דהא עסקינן לבעיין מאי הוי עלה ת"ש כירה שהסיקה בגפת ובעצים סומכין לה ואין משהין על גבה אלא א"כ גרופה וקטומה וגחלים שעממו או שנתנו עליהן נעורת של פשתן דקה הרי היא כקטומה אלמא דהכין היא הלכתא ור' אושעיא נמי הכי סבירא ליה [דף ל"ז ע"ב] ורבה בר בר חנה א"ר יוחנן נמי הכי סבירא ליה ועוד הא אמרינן לקמן לענין תנור שהסיקהו בקש ובגבבא [דף ל"ח ע"ב] סבר רב יוסף למימר תוכו תוכו ממש על גביו על גביו ממש אבל לסמוך שפיר דמי ואותביה אביי כיפה שהסיקה בקש ובגבבא הרי היא ככירים בגפת ובעצים הרי היא כתנור הרי היא כתנור דאסור הא ככירה שרי במאי עסקינן אילימא על גבה ובמאי אילימא בשאינה גרופה ואינה קטומה **אלא כירה שאינה גרופה וקטומה על גבה מי שרי אלמא דהכין הלכתא דכירה כי אינה גרופה ואינה קטומה על גבה אסור** [דף ל"ז ע"ב] והא דאמר רב ששת א"ר יוחנן דמתניתין להחזיר תנן אבל לשהות משהין ואף על גב שאינו גרופ וקטום לית הלכתא כוותיה ואף על גב דסייעיה רבא ואמר תרוייהו תננהו ההוא סיועא לאו דוקא הוא ולא גמרינן מיניה דעל מסקנא דגמרא סומכין ומדחזינן למסקנא דגמרא וסוגיא דשמעתא דאסור לשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה ממילא שמעינן דמימרא דרב ששת וסייעתא דרבא וכל מאן דדמיא להו דחיות אינון הלכך כירה שאינה גרופה ואינה קטומה אסור לשהות עליה חמין שלא הוחמו כל צרכן ותבשיל שלא בישל כל צרכן **אבל תבשיל שבישל כל צרכו וחמין שהוחמו כל צרכן אף על פי שאינה גרופה ואינה קטומה משהין**. ודוקא דבר שהוא מצטמק ורע לו כגון ליפתא ודייסא ותמרי וכיוצא בהן **אבל דבר שהוא מצטמק ויפה לו** כגון כרוב ופולין ובשר טרוף **אסור וכירה שהיא גרופה וקטומה משהין עליה כל מילי** בין בישל כל צרכו בין לא בישל כל צרכו וכ"ש מצטמק [ויפה] לו דעיקרא דגזירה דלמא אתי לאחתויי בגחלים הוא וכיון שהיא גרופה וקטומה לא אתי לאחתויי בגחלים וכן הלכתא.

המאור הקטן מסכת שבת דף טו-טז:

ולענין פירושה דמתני' ופסק הלכה הוי יודע כי כל הגאונים שהיו מן העולם כלם הסכימו דמתני' להחזיר תנן אבל לשהות משהין ומנו חנניה היא דקאמר רב ששת א"ר יוחנן בהדיא מתני' להחזיר תנן ואף רבא נמי דהוא בתרא סיעיה ואמר תרוייהו תניניהו ואסיקנא רב ששת דיוקא דמתני' קמ"ל דאלמא הא מילתא פשיטתה היא ולא חדית בה רב ששת ולא מידי ולא אשמעינן בהא אלא דיוקא דמתני' בלחוד ומי הוא זה ואי זה הוא חכם או רב או גאון שיכול לדחות ראה ברורה כזו וכל הראיות שהביא הרי"ף ז"ל לדבריו למדחיה לדחניה ולאוקמה למתני' בלשהות אין בהם אפילו ראה אחת שיש לה ידים ורגלים דהא דמייתי ראה מדאבעיא להו מהו לסמוך לה תוכה וגבה הוא דאסור אבל לסמוך שפיר דמי מה ראה יש בזה והלא יש סמיכה בחזרה כמו שיש סמיכה בשהייה והכי קאמר מהו לסמוך הקדרה בחזרתה לכירה שאינה גרופה וקטומה תוכה וגבה הוא דאסור אבל לסמוך שפיר דמי להחזיר ודקא מיייתין עלה מבריייתא דשתי כירות המתאימות משהין ע"ג גרופה וקטומה ודחינן לה דלמא שאני התם דכיון דמדליא שליט בה אוירא וכן הא דתניא כירה שהסיקה בגפת ובעצים סומכין לה ואין מקיימין עליה אא"כ גרופה וקטומה סתמא כרבי יהודה ומדרבי יהודה בלשהות נשמע לתנא דמתני' לסמוך בלהחזיר ודרבי חייא ודרבי אושעיא תנאי נינהו ואי נמי סבירא להו כרבי יהודה סתמא דמתני' עדיף מכל הני ובהדיא חזינן בגמרא דלא אתא רבי אושעיא אלא לשרויי מצטמק ולית לן ראה מינה דפליג על תנא דמתני' וכן כל מאי דאמרין לקמן בענין תנור שהסיקהו בקש ובגבבא סבר רב יוסף למימר תוכו תוכו ממש וכו' כל ההיא סוגיא לענין חזרת קדרה נאמרה שהיא מוחזרת בשבת בבין השמשות אבל לשהות דברי הכל מותר ל"ש כירה ול"ש תנור ול"ש תוכו ול"ש על גביו וא"צ לומר לסמוך דקי"ל כחנניא. והתימה הגדול שבדברי הרי"ף ז"ל שכתב בפ' ראשון וכמה כדי שיצולו א"ר זירא א"ר אלעאי אמר רב כמאכל בן דרוסאי וההיא כחנניא אזלא ועלה מיייתין לה לבריייתא כחנניא ובפרק זה דחה דברי חנניא ולא זכר לאותה משנה ולא למה שכתב עליה ואם היה לו טעם בזה היה לו לכתוב לנו כלל הדברים הלכה כחנניא ומתני' להחזיר תנן אבל לשהות משהין אפילו תבשיל שלא בישל כל צרכו והוא שהגיע כמאכל בן דרוסאי אפילו בכירה שאינה גרופה וקטומה וה"ה בתנור ל"ש תוכו ול"ש על גביו וזאת הסברא לרבינו האי כפי מה שפירשנו בפ' ראשון בענין האי קדרה חיייתא אבל לדבריו שפירש שם שיש הפרש בין שהיית כירה לשהיית תנור אסור לשהות בתנור תבשיל שלא בישל כל צרכו ולא אמרינן לא יתן דתנור דומיא דלא יתן דכירה דלא יתן דתנור בין בשהי' בין בחזרה ולא יתן דכירה דוקא בחזרה ולדברי רבינו האי דעתנו נוטה דלא מפלגינן בשהיות בין כירה לתנור אלא כולהו שריאן בכל שהוא כמאכל בן דרוסאי והני מילי במצטמק ורע לו אבל מצטמק ויפה לו לבני מדינחא דמקרי לרב ושמואל אין משהין ע"ג כירה שאינה גרופה ואינה קטומה אף על פי שבישל כל צרכו ולבני מערבאי דמקרי לרבי יוחנן מותר לשהות ע"ג כירה שאינה גרופה ואינה קטומה והוא שבישל כל צרכו אבל כמאכל בן דרוסאי אין משהין בכירה שאינה גרופה וקטומה במצטמק ויפה לו ל"ש למדינחאי ל"ש למערבאי ואנן דלית לן מנהגא בהכי נקטינן לקולא כבני מערבאי והרופה להחמיר על עצמו כבני מדינחאי רשאי. ודבעו מיניה מרבי חייא בר אבא שכח קדרה ע"ג כירה ובשלה בשבת מהו בשלא הגיע למאכל בן דרוסאי ושכח ע"ג כירה שאינה גרופה ואינה קטומה ואסיקנא לאיסורא כר"נ בר יצחק ודאיבעיא להו עבר ושהה מאי בתבשיל שבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו בדוכתא דנהיגי ביה איסור אי נמי בתבשיל שלא בישל כל צרכו אלא שהגיע למאכל בן דרוסאי ומצטמק ויפה לו שהוא אסור לדברי הכל בין למדינחאי בין למערבאי אסור לשהייה לכתחלה. וכיון דלא אפשריטא בגמ' נקטי' לקולא ולא אסרי' לי' להאי בישולא בדיעבד כדברי הרי"ף ז"ל.

רמב"ם הלכות שבת פרק ג

הלכה ד

כיצד תבשיל ב שלא בשל כל צרכו וחמין שלא הוחמו כל צרכן או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן שמצטמק הוא יפה לו אין משהין אותו על גבי האש בשבת אף על פי שהונח מבעוד יום גזרה שמה יחתה בגחלים כדי להשלים בשולו או כדי לצמקו, לפיכך אם גרף האש או שכסה אש הכירה באפר או בנעורת הפשתן הדקה או שעממו הגחלים שהרי הן כמכוסות באפר או שהסיקה בקש או בגבבה או בגללי בהמה דקה שהרי אין שם גחלים בנעורת הרי זה מותר לשהות עליה, שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל ואין גוזרין שמה יחתה באש.

הלכה ח

תבשיל חי שלא בשל כלל או שבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו מותר לשהותו על גבי האש בין בכירה וכופח בין בתנור, וכן תבשיל שבשל ולא בשל כל צרכו או בשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו אם השליך לתוכו אבר חי סמוך לבין השמשות נעשה הכל כתבשיל חי ומותר לשהותו על האש אף על פי שלא גרף ולא כסה, מפני שכבר הסיח דעתו ממנו ואינו בא לחתות בגחלים.

ר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף טז-טז:

ומנא לן דהכי הוא מסקנא דהא בתר דשקלינן וטרינן איבעיא לן מהו לסמוך וכו' הרב אלפסי ז"ל מביא ראיות הללו לסיועי למילתיה דקי"ל לשהות תנן ואפילו בשהייה בעיא גרופ וקטוף והחולקים עליו דחו כל ראיותיו ואני אכתוב על כל אחת ואחת טעמו של הרב אלפסי ז"ל וטעם החולקים עליו ראייה קמייתא היא מאי דאיבעיא לן בגמ' מהו לסמוך לה כלומר לסמוך קדרה אצל דופן הכירה שאינה גרופה שהכירה מיטלטלת היא ומושיבין אותה ע"ג קרקע וסבר הרב ז"ל דאע"ג דאיכא לפרושי לבעיין למאן דאמר להשהות תנן מהו להשהות בסמיכה ולמאן דאמר להחזיר תנן מהו להחזיר בסמיכה אפ"ה כיון דאמר תוכה וגבה הוא דאסיר (משום דאינה קטומה) דמשמע משום דאינה קטומה הוא דאסור תוכה וגבה משמע דכמ"ד להשהות תנן נקיט לה לבעיין דאילו לענין חזרה מיירי מאי איריא אינה קטומה אפי' בקטומה תוכה אסור דהכי אמר ר' חלבו אמר רב בגמ' [דף לז א] לא שנו אלא על גבה אבל בתוכה אסור והחולקין עליו אומרים דלא מכרעת דמשום דתלמודא נקיט לה לבעיא בכולהו וקושטא דמילתא הוא דכולהו תוכה וגבה אסור באינה קטומה נקיט הכי אף על גב דלענין חזרה אפי' בקטומה תוכה אסור:

וסייעיה למילתיה תו מדאמרינן מאי הוי עלה תא שמע דתניא כירה שהסיקה וכו' דודאי הך ברייתא מוכחא בהדיא דאפילו לשהות אי גרופ וקטום אין אי לא לא כדקתני בהדיא ואין משהין עליה א"כ גרופה וקטומה. והחולקים עליו אומרים אין ברייתא הכי תניא וכו' יהודה אתיא דאמר הכי בברייתא בגמ' דאפי' לשהות בעינן גרופה וקטומה מיהו אף על גב דתלמודא פשיט בעיין מהך ברייתא לא מוכחא דכרבי יהודה ס"ל דאיכא למימר דהכי פשיט דמדרי' יהודה נשמע לחנניא דכי היכי דלר' יהודה דאסור לשהות שרי לסמוך בשהייה ה"נ למ"ד להחזיר תנן שרי לסמוך בחזרה דאע"ג דחמיר איסורא להחזיר טפי מאיסורא דלשהות לענין תוכה מהא דרבי חלבו שכתבתי לעיל בסמוך אפשר דסבירא ליה לתלמודא דלענין סמיכה כי הדדי נינהו וליכא לאיפלוגי ביניהו ומכל מקום בעיין אפשיטא דלסמוך בשאינה גרופה שרי וכתבו בתוספות דאפילו הכי אין ללמוד מכאן שיהא מותר לסמוך אצל האש דשאני הכא שדפנות הכירה מפסיקין:

וסייעיה למילתיה תו דרבי אושעיא ורבה בר בר חנה נמי הכי סבירא להו כדאיתא בגמ'. והחולקין עליו אומרים אינהו דאמרו כרבי יהודה ואנן כחנניא סבירא לן:

וסייעיה למילתיה תו מדאמרינן לקמן בענין תנור שהסיקהו בקש ובגבבא וכו' דהוא שקלא וטריא כפשטה בשהייה היא והחולקים אומרים דהא ודאי לא מכרעא כלל דגמרא נקיט לה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה למ"ד לשהות תנן לשהות ולמאן דאמר להחזיר להחזיר:

כתב הרב ז"ל דלא תקשי להאי פיסקא מאי דאמר רב ששת אמר ר' יוחנן ומתני' להחזיר תנן אבל לשהות משהין אף על פי שאינו גרופ ואינו קטום דלית הלכתא כוותיה ואף על גב דסייעיה רבא ואמר תרוייהו תננהו ההוא סיועא לאו דוקא הוא וכו'. ועל ראייה זו שדוחה הרב אלפסי ז"ל סמך רבינו האי גאון ז"ל ופסק הלכה כמאן דאמר להחזיר תנן אבל לשהות [משהין] אף על פי שאינו גרופ ואינו קטום כחנניא דהא רבי יוחנן סבירא ליה הכי ורבא נמי דהוא בתרא הכי סבירא ליה ועוד דמסייע ליה בגמ' ממתני' דתנן בפ"ק (דף יט א) ולא חררה על גבי גחלי' אלא כדי שיקרמו פניה ולא אידחיא לה האי סייעתא בגמרא כלל והרב אלפסי ז"ל נראה שלא סמך על (דחיה) [ראייה] זו דאפשר למדחיה משום דהתם כיון דלא מפסיק מידי בין פת לגחלים אי מחתה סליק בהו קוטרא ומשום האי טעמא נמי תנן לעיל בפ"ק (שם) אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום ואמר רב עלה וכמה כדי שיצולו כמאכל בן דרוסאי אף על גב דאיהו גופיה אמר הכא בגמרא [דף לז ב] מצטמק ויפה לו אסור וביצה מצטמקת ויפה לה היא כדאמרינן לקמן בגמרא [דף לח א] אלא היינו טעמא משום דהתם לא מפסיק ולא מידי בין ובין האש וכל שנצולו כמאכל בן דרוסאי מיחרכי ומפסדי ומשום הכי שרי אבל מקמי הכי שעדיין הן חיינן לא מפסדי בחתוי גחלים ומשום הכי אסירי אבל הכא דמפסקא קדרה כי מחתה לאחר שהגיע למאכל בן דרוסאי לא קשי ליה אדרבה ממהר בשולו וזהו טעמו של הרב אלפסי ז"ל שכתב בפרק קמא עלה דההיא וכמה כדי שיצולו כמאכל בן דרוסאי דאלמא בהכי שרי אפילו בלא גרופה וקטומה והכא אמרינן דאי גרופ וקטום אין אי לא לא ודאמר רבא בגמרא עלה דהא דרב ששת תרוייהו תננהו לאו סיועי מסייע ליה אלא סברא דרב ששת הוא דקא מפרש דלדידיה תננהו משום דמדמי תבשיל שבקדרה לפת דכי היכי דהתם שרי בקרימת פנים בתבשיל נמי שרי בשהגיע למאכל בן דרוסאי ומיהו אפשר לאיפלוגי ביניהו כדכתבין:

ותו איכא ראייה בגמרא לסיועי לרב אלפסי ז"ל דמסקינן בסוף שמעתי' [דף לז ב] דמצטמק ויפה לו אסור מצטמק ורע לו מותר וההיא על כרחין בשהייה דליכא למימר דלא נחתין בפלוגתא דלשהות ולהחזיר כלל אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית

ליה למ"ד לשהות תנן פסקינן הכי בלשהות ולמ"ד להחזיר פסקינן הכי בלהחזיר דליתא דליכא למימר דלהחזיר כשאינה גרופה יהא מותר אפי' מצטמק ורע לו וראיה לדבר מדמייתי סיעתא לרב ששת בסמוך דאמר לדברי האומר אף מחזירין מחזירין אפילו בשבת [דף לח ב] מההיא דרבי חייא רבה שהעלו לו קומקום של חמין ואם איתא דמצטמק ורע לו שרי להחזיר אפילו באינה גרופה היכי מייתי סיעתא מיניה דלמא התם הוא בחמין שהוחמו כל צרכן דחמין כי האי גוונא מצטמק ורע להן ושרי להחזיר אפילו בשאינה גרופה אבל מתני' דמיירי בדבר הצריך בשול או צמוק לעולם אימא לך דאפי' בגרופה לא שרי אלא ודאי כדאמרן דלהחזיר אפילו במצטמק ורע לו אסור הלכך על כרחין מסקנא דשמעתין אתיא כמאן דאמר לשהות תנן (דא"י) אפי' נתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו אסור כל שכן בשלא נתבשל אלא כמאכל בן דרוסאי אבל רבינו האי גאון ז"ל סובר דלמסקנא מצטמק ויפה לו שרי מדאמרין בגמ' [דף לז ב] דאמר ליה רב עוקבא ממישן לרב אשי אתון דמקרביתו לרב ושמואל עבידו כרב ושמואל כלומר דסבירא להו דמצטמק ויפה לו אסור אפן נעביד כרבי יוחנן דסבירא ליה מצטמק ויפה לו מותר ואי לאו דסבירא ליה דהכי הלכתא לא הוה עביד כרבי יוחנן והא דקאמר ליה אתון עבידו כרב ושמואל היינו משום דכיון דסמיכי לרב ושמואל הוה ליה כדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור והר"ז הלוי ז"ל תפס לו דרך אחרת ופסק כמאן דאמר להחזיר תנן אבל להשהות [משהינן] אף על פי שאינו גרופ ואינו קטום מיהו ה"מ בתבשילין שאין צמוקן יפה להן אבל בתבשילין שצמוקן יפה להן הכי דיניהו דכל שלא נתבשלו אלא כמאכל ב"ד לכ"ע אסור לשהות ע"ג כירה שאינה גרופה ואינה קטומה וכשנתבשלו כל צרכן אלא שצמוקן יפה להן איכא מ"ד מותר ואיכא מ"ד אסור וכל כה"ג במנהגא תליא לבני מדינחא דמקרי לרב ושמואל אסור לבני מערבא דמקרי לרבי יוחנן שרי ואנן דלית לן מנהגא בהכי נקטינן לקולא כבני מערבא והרוצה להחמיר כבני מדינחא שרי: ונמצאו כאן שלשה דעות לרבינו האי גאון ז"ל כל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי מותר לשהות ע"ג כירה שאינה גרופה אפילו מצטמק ויפה לו. ולדברי הרב אלפסי ז"ל אסור לשהות אלא אם כן מצטמק ורע לו. ולדברי הר"ז הלוי ז"ל תבשיל שהגיע למאכל בן דרוסאי ואין צמוקו יפה לו מותר [לשהות] אבל צמוקו יפה לו כל שלא נתבשל כל צרכו אסור נתבשל כל צרכו וצמוקו יפה לו הכל כמנהג המדינה:

סיכום

משנה ברורה סימן רנג הקדמה

הנה מפני שהסימן הזה רבו פארותיו וכדי שלא יבלבל עיני הקורא בו אמרתי להעתיק מספר מחצית השקל פתיחה קטנה אליה מעיקרי הדינים שלה כדי שירוץ הקורא בו. דע שיש ענין שהיה וענין חזרה. שהיה מקרי שנותן תבשיל מע"ש ע"ג כירה לא דרך הטמנה ומניחו עומד ע"ג כירה ובשבת נוטל מהכירה. וחזרה מקרי כשהניחם מע"ש ע"ג כירה ובשבת נוטלו מהכירה ורוצה להחזירה שנית ע"ג כירה [זהו עיקר דין חזרה לכו"ע אבל יש עוד ענין חזרה שנטלו מע"ש סמוך לחשיכה ומחזירו כמבואר בס"ב בהג"ה] ופליגי חנניה ורבנן דחנניה ס"ל אם התבשיל כבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי הוא כחצי בישול [וי"א כשליש בישול] מותר להשהות ע"ג כירה אפילו אם אינה גרופה מן הגחלים ואינה קטומה [היינו שמכוסה הגחלים באפר] וחכמים ס"ל דאסור אם אינה גרופה וקטומה אא"כ נתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו. ובריש פרק כירה תנן כירה שהסיקה וכו' בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרופ או עד שיתן את האפר ומבעי להש"ס האי לא יתן דתנן ר"ל לא ישהה אלא אם כן גרופ וקטום ואתיא כרבנן דחנניה או לא יתן ר"ל לא יחזיר אבל שהיה מותרת אפילו אינו גרופ וקטום ואתיא כחנניה ולא איפשיטא האי בעיא. ופסקו הרי"ף והרמב"ם והעומדים בשיטתם לשהות תנן וכרבנן דחנניה דאפילו לשהות בעינן ע"ג גרופה וקטומה. והתוספות פסקו להחזיר תנן אבל לשהות מותר אפילו על אינה גרופה משנתבשל כמאכל בן דרוסאי וכחנניה. והן השתי דעות שהובאו בשו"ע בסימן זה דעה א' היא דעת הרי"ף והרמב"ם והי"א שמביא המחבר בסוף ס"א הוא דעת רש"י ותוספות הנ"ל זהו מה שבארנו בקצרה ומעתה נבוא לבאר את דברי השו"ע בעז"ה:

הלכה למעשה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג

סעיף א

כירה שהיא עשויה כקדירה (א) ושופתין על פיה קדירה למעלה, ויש בה מקום שפיתת שתי קדירות, (ב) אם הוסקה בגפת (ג) שהוא פסולת של זיתים (ד) או בעצים, אסור * (ה) ליתן עליה * תבשיל (ו) מבעוד יום * להשהות עליה, (ז) אא"כ נתבשל כל צרכו * והוא א (ח) מצטמק (פי' הולך וחסר) ורע לו, דליכא למיחש שמא יחתה, (ט) או ב שהיה חי (י) <א> שלא נתבשל (יא) כלל דכיון שהוא חי * מסיח דעתו ממנה עד למחר, ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתויו, אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו, ואפי' נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו, חיישינן (יב) שמא יחתה ואסור להשהות עליה אא"כ גרף דהיינו (יג) שהוציא ממנה כל הגחלים, או קטם דהיינו (יד) ג שכסה הגחלים באפר למעט חומם; ואם נתן בה ד <ב> חתיכה חיה, מותר כאילו היתה כולה חיה <ג> דעל ידי כך מסיח דעתו ממנה. ואפילו אינה גרופה (פי' שמשך הגחלים מהתנור) וקטומה (פי' שכסה הגחלים באפר), * (טו) מותר לה לסמוך לה (טז) קדירה (יז) בסמוך חוצה לה; ואם הוסקה בקש או בגבבא, * (יח) מותר לשהות עליה * (יט) אפילו אינה לא גרופה ולא קטומה. הגה: שתי כירות המתאימות זו אצל זו ודופן של חרס ביניהם, האחת גרופה וקטומה והשניה אינה גרופה וקטומה, ו <ד> מותר לשהות על הגרופה וקטומה * (כ) אף על פי שמוסיף הבל משאינה גרופה וקטומה (גמ' פרק כירה). (כא) ז <ה> ותנור, אפילו אם הוסק בקש וגבבא, אסור אפילו לסמוך לו, (כב) ח אפי' אם הוא גרופ וקטום. הגה: כ"ז (כג) ט שהיד סולדת בו (הגהות מרדכי). (כד) וכ"ש שאסור לשהות בתוכו או על גבו. <ו> וכופח, (כה) שהוא מקום שפיתת קדירה אחת, אם הוסק בקש או גבבא (כו) דינו ככירה; בגפת או בעצים, (כז) דינו כתנור. (כח) י והתנורים שלנו דינם ככירה. (ר"ן ר"פ כירה וכל בו וכן משמע מפירש"י). (כט) <ז> ואם שכח ושהה, אם הוא תבשיל שבישל כל צרכו, מותר (ל) אפי' הוא מצטמק ויפה לו; ואם הוא תבשיל שהתחיל להתבשל ולא בישל כל צרכו, (לא) יא אסור (לב) עד מוצאי שבת; ואם עבר ושהה אסור בשניהם. הגה: * עד בכדי שיעשו (הגה"א ורמב"ם). * <ח> ואם (לג) יב החזירה א"י בשבת, * (לד) יג דינו כשכח ושהה (הג"א); * (לה) <ט> ואם יד החזירה ישראל, דינו כעבר ושהה (הגהות מרדכי), (לו) ואם מצטמק ורע לו, מותר שהרי לא נהנה מן האיסור (ב"י וע"ל ריש סי' רנ"ז). (לז) טו וי"א שכל שנתבשל (לח) טז כמאכל בן דרוסאי (פי' שם אדם שהיה אוכל מאכלו שלא נתבשל כל

צרכו), או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, מותר להשהותו ע"ג כירה, הגה: (לט) או אפילו (מ) ע"ג תנור (המגיד פ"ג והגהות מרדכי ומיימוני פ"ג וריש פ' כירה וב"י), אפי' הוסק בגפת ועצים אפי' אינה גרופה וקטומה; ולא הזכירה גרופה וקטומה והוסק בקש וגבבא * אלא כשהתחיל להתבשל (מא) ולא הגיע למאכל בן דרוסאי; וכן לענין אם נטל הקדירה מעליה (מב) ובא להחזירה עליה בשבת; ואם שחך ושהה תבשיל שהתחיל להתבשל (מג) ולא הגיע למאכל ב"ד = בן דרוסאי = (מד) אסור. ואצ"ל אם עבר ושהה. הגה: * ונהגו להקל כסברא האחרונה. וכל זה בענין שהה, שהקדירה יושבת * (מה) על כסא של ברזל או ע"ג אבנים ואינה נוגעת בגחלים; אבל (מו) הטמנה ע"ג גחלים, לד"ה אסור. הגה: וי"א דאפי' אם הקדירה עומדת ע"ג האש ממש, (מז) כל זמן (מח) שהיא יז מגולה למעלה לא מקרי הטמנה, (מט) ושרי; וכן המנהג, * רק שנזכרים לנתקן קצת קודם השבת מן האש כדי שיוכל ישראל להסירו משם; ואם לא נתקן מן האש ונמצאו ע"ג האש בשבת, (נ) יש להסירו משם ע"י א"; ואם ליכא א"י, (נא) יח מותר לישראל להסירו משם. ויזהר שיקחנו משם בנחת ולא יענעו הגחלים, ואז אף אם יענעו קצת, דבר שאין מתכוין הוא ושרי (מרדכי ר"פ כירה והגמ"י פ"ז).

סעיף ב

* כירה (בב) שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדירה מעליה (נג) אפי' בשבת, * מותר להחזירה (נד) כל זמן שהיא יט רותחת. הגה: (נה) כ ועודה בידו (טור), * ולא הניחה ע"ג קרקע. הגה: * (נו) כא ודעתו להחזירה (טור); (נז) ודוקא כב על גבה, (נח) אבל לתוכה אסור. (נט) ובתנור, אסור להחזיר אפי' הוא גרוף וקטום; (ס) וה"ה לכופח, אם הסיקו בגפת ועצים. הגה: * (סא) <י> ודוקא שהתבשיל מבושל כל צרכו (ב"י), ואז מותר להחזיר, (סב) ואפילו כג לכירה אחרת, אבל אם לא נתבשל כל צרכו אסור, אפי' לאותה כירה (מיימוני פ"ג). (סג) וי"א דכל זה אינו אסור <יא> רק (סד) כד כשנטלו מן הכירה מבעוד יום, ולא החזירו עד שחשכה; אבל אם לקחו משם משחשכה, אפי' הניחו (סה) ע"ג קרקע מותר (ר"ן פ' כירה וכל בו). (סו) וכן נוהגים להקל בתנורים שלנו שיש להם דין כירה, וסומכין עצמם על דברי המקילין, (סז) <יב> וטוב החמיר. (סח) מיהו <יג> אם נצטנן, ל"ע אסור (ב"י). וי"א דאם הוציא מאכל מן התנור, (סט) כה <יד> אסור להניחו בכרים ובכסתות (הגה"מ פ"ז). (ע) י"א דכל שהוא <טו> סמוך לחשיכה, (עא) או כו סמוך לברכו שהוא קבלת שבת לדידן, (הגהות מרדכי), (עב) אם הוא סמוך כ"כ שאם נצטנן הקדירה אי אפשר להרתיחה מבעוד יום, כז דינו כמו בשבת (עג) עצמו. ויש מקילין בזה, והמנהג להקל, אך (עד) כח טוב החמיר במקום שאין צורך כל כך. ודוקא (עה) ע"ג כירה ממש, * אבל לסמוך, אפי' לאש, (עו) במקום שהיד סולדת בו, שרי כט אפילו (עז) סמוך לחשיכה (הגמ"ר והגמ"י). (עח) <טז> ובתנור אין חילוק בין להחזיר עליו או לסמוך אצלו; ודוקא במקום שהיד סולדת, אבל אין היד סולדת שם, שרי אפי' בשבת, כמו שיתבאר לקמן סי' ש"ח.

שער הצינן סימן רנד

(כב) ואפילו להאוסרין ברנ"ג, מודו הכא דחשוב כמו צליה על האש, כיון שהפירות נוגעין בגחלים, כן כתבו הפרי מגדים ושאר אחרונים בביאור דברי המגן אברהם, ולהכי סתם הבית יוסף להיתרא אף שהוא מסכים יותר להאוסרין ברנ"ג. ואף שבביאור הגר"א כתב, דזהו דוקא לשיטת המתירין ברנ"ג, הוא מפרש כפשוטה דמייירי שלא על האש ורק שנצלין מחום הקדרה:

ביאור הלכה סימן רנג

* ליתן עליה - היינו על גב הכירה וגבה נקרא עובי דפנות הכירה וכ"ש נגד חלל הכירה מלמעלה. ואפילו אם היא מכוסה בכסויה ומעמידה על הכיסוי כ"כ רש"י בדף ל"ז והטור לקמן בסעיף זה [עי"ש בב"ב וב"ח וכן הסכים המ"א בס"ק כ"ב כהב"ח] אך מדברי הרמב"ם בפ"ג ה"ד שכתב אין משהין אותו ע"ג האש בשבת וכו' עי"ש משמע לכאורה דע"ג כיסוי אין בכלל על גבה דאפשר דהוא כמו שאם כסה הגחלים באפר דאמרינן דמסתמא שוב הסיח דעתו ממנה ולא אתי לחתויי ועיין בדיון י"ג שכתב ואם טח פי התנור בטיט וכו' דמשמע דאף במכוסה יש חשש חיתוי התם שאני שעומדת בפנים משא"כ הכא שעומדת מלמעלה ע"ג הכיסוי אפשר כיון שכיסה את הכירה והעמידה מלמעלה כבר הסיח דעתו מלבשל ואעפ"כ צ"ע בדעתו:

* ונהגו להקל כסברא האחרונה - עיין בב"י שהאריך הרבה באלו השתי דעות והעתיק דברי הרא"ש שכתב דמפני שישראל אדוקים במצות עונג שבת ובודאי לא ישמעו לנו ע"כ הנח להם ע"ש משמע מזה דרך משום זה לא רצה למחות וכן הב"י גופא ממה שהעתיק דעה הראשונה בסתמא והדעה השניה בשם י"א משמע ג"כ דעתו נוטה להחמיר אך מ"מ אין בנו כח למחות במקילין שכבר נהגו העם כה"י"א וכמו שכתב הרמ"א וע"כ לפ"ז לכתחלה בודאי טוב ליזהר שיהיה מבושל כ"צ קודם חשכה ולסלקו מן האש אך אם אירע שנתאחר הדבר כגון שבאו אורחים קודם שקיעת החמה והוצרך לבשל איזה תבשיל עבורם יכול להעמיד על הפטפט לבשל אף שלא יתבשל עד השקיעה רק כחצי בישול סגי ויניחנו עומד על הפטפט עד שיגמר בשולו ומותר לסלק ממנו בלילה דהא אין עומד על הגחלים:

שו"ת יביע אומר חלק ו - אורח חיים סימן לב

(ב) ומרן השלחן ערוך (סי' רנג סעיף א), פסק בסתם כדעת הרי"ף והרמב"ם וסיעתם, שאין להשהות ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה אלא תבשיל שנתבשל כל צרכו, והוא מצטמק ורע לו, אבל אם לא נתבשל כל צרכו, או שמצטמק ויפה לו, אסור להשהות ע"ג כירה שאינה גרוף = גרופה וקטומה =, דחיישינן שמא יחתה בגחלים. ושוב הביא בשם יוש אומרים דעת רוב הגאונים והראשונים הנ"ל שכל שנתבשל כמאב"ד מותר להשהות ע"ג כירה אף על פי שאינה גרוף, ולא הזכירה גרופה וקטומה אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי. וכתב הרמ"א בהגה שכן נהגו להקל כסברא אחרונה. והנה לפי הכלל נראה שדעת מרן לפסוק כסתם, וכהרי"ף והרמב"ם וסיעתם, כידוע ממ"ש בשו"ת הרמ"ע מפאנו (ר"ס צז) דכלל גדול בידינו סתם וי"א הלכה כסתם. וכ"כ הש"ך יו"ד (סי' פד ס"ק יב, ובכללי הוראת או"ה סי' רמב). ובכנה"ג כללי הפוסקים (אות סב). וכ"כ הרבה אחרונים, וכמ"ש הרב יד מלאכי (כללי הש"ע אות י). ע"ש. אולם הגרא"כ פיימנטל בס' מנחת כהן (במשמרת השבת פ"ה) בד"ה והנה יש לי להוכיח וכו', כתב, שאף שמרן הש"ע בס' רנג לא הכריע כרש"י ותוס' וסיעתם, מ"מ נראה דלדינא ס"ל כוותיהו, ממ"ש בש"ע (סי' רנ"ד ס"ד): פירות הנאכלים חיים מותר ליתנם מבעוד יום סביב לקדרה, אף על פי שא"א שיצלו קודם חשכה. ע"כ. והנה בודאי שדבר זה אסור להרי"ף והרמב"ם, ואינו מותר אלא לרש"י ותוס' וסיעתם דס"ל דבמאב"ד שרי להשהות ע"ג כירה שאינה גרוף, ופירות הנאכלים חיים חשיב כתבשיל שהגיע למאכ"ד . . . והואו ומרן הש"ע סי' רנד פסק להתיר לתת פירות חיים סביב הקדרה, א"כ בודאי דלהלכה ס"ל כרש"י וסיעתו שכל שנתבשל כמאב"ד מותר להשהות בכל ענין ולא חיישינן לשמא יחתה. וזו היא ראייה שאין עליה תשובה. . . והמשנ"ב בשער הצינן (סי' רנד ס"ק כב) כתב בשם הפמ"ג, דהכא לכ"ע שרי, דחשיב כצליה שעל האש, ולהכי סתם הב"י להיתר אף על פי שהוא מסכים יותר לד' הרי"ף והרמב"ם בס' רנג ס"א. ע"כ, ובאמת שמרן הבית יוסף עצמו לא ס"ל הכי, וכנ"ל. ועכ"פ מכאן סמך למנהג הספרדים ועדות המזרח להקל כד' רש"י וסיעתו להשהות תבשיל שנתבשל כמאב"ד ע"ג כירה שאינה גרוף, ודלא כסתם מרן (סי' רנג ס"א) הנ"ל.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צג

בדבר תנורי הגעז שבמדינתנו בכסוי פח של מתכות שהעולם נוהגין היתר להשהות שנסתפקת אם יש להן דין כירה או תנור. הנה חומרת תנור הוא משום שנקלט חומו לתוכו טפי מכירה כדפרש"י /שבת/ בדף ל"ח ויכול להתבשל שם מצד עצם חומו אף כשיגרפו הגחלים ולכן ליכא היכרא ממה שגורף וקוטם שמסלק דעתו מלחתות בגחלים אף אם יצטרך למהר הבשול שזהו הטעם שמועיל בכירה גריפה וקטימה כדאיתא בר"ן בשם רב האי גאון ורב אפרים גאון והסכים להו"ה ר"ן אך הוקשה להו"ה

וא"כ הוא שייך רק בתנור שדרך הבשול והאפיה הוא הרבה פעמים בקטימה וגריפה וליכא היכרא במה שגורף וקוטם שאין דעתו לחתות. אבל בתנורי הגעז שאין הדרך כלל לבשל בכסוי פח מתכות אין לך היכר גדול מזה שמסלק דעתו מלחתות ואין לחוש לחתות, ונמצא שלפ"ז יש לתנורי הגעז שכיסה בפח מתכות דין כירה קטומה. . . .

והנה יש טעם גדול לומר דלא שייך כלל הגזרה בתנורי הגעז שלנו, דהא חזינן שרק לשלא יחתה בהגחלים גזרו ולא לשמא יביא עוד עצים כשיכלה האש, דאם היה שייך למיגזר זה היה לן לאסור גם בכירה שהסיקה בקש וגבבא שלא שייך חשש חתות שמא יתן עוד קש כשיתבער הקש שבכירה, דהא ליכא בזה היכר, אלא צריך לומר דזה לא גזרו. ואולי משום דלא גזרו אלא בחתות בפיו שקילא לאינשי דלא חשיב להו מעשה כ"כ מלעשות בידים. וא"כ בתנורי הגעז שלא שייך חתות בהגעז שכבר יש שם אלא אם רוצה להגדיל האש צריך שיתן עוד געז אחר שנותן ע"י שפוחת יותר את נקבי הצינור שיורד משם הגעז, א"כ הוא כמו להביא עצים אחרים שלא גזרו דלא חששו שיעשה בידים. . . .

ולפ"ז אף בלא כסוי גם על הכפתורים שעל ידם מקטינים ומגדילים אלא שיכסה רק את האש לבד נמי אפשר יש להתיר דגם בכסוי על האש לבד הוא היכר גדול שאין דעתו לחתות ולהגדיל האש יותר וכמו שנוהגין הרבה. אך יותר טוב שהכסוי של פח המתכות יכסה גם את הכפתורים כדי שההיכר יהיה גם במקום החתות כמו הקטום שיש אולי לחוש שלא ירגיש בהכסוי ויחתה. ואף שהוא דבר רחוק מ"מ כיון שהיתר ההיכר מצינו בהיכר שבמקום החתות אולי הוא דוקא בהיתר כזה. אבל ודאי זה לבד שיכסה את הכפתורים ולא את האש לא יועיל שהעיקר הוא שצריך להראות שדעתו להפחית שזה נראה יותר בכסוי האש. אבל כיון ששם היו תרומיהו למעליותא שמפחית את החום והיה במקום החתות אפשר הוא בדוקא ולכן יש להחמיר לכסות גם את הכפתורים, אבל כיון שיותר מסתבר שגם בלא כסוי הכפתורים הוא היכר חשוב יש להקל בשעת הדחק ואין למחות באלו הנוהגים היתר בכסוי האש לבד.

שמירת שבת כהלכתה פרק א

כג. כל כירה חשמלית נחשבת לאש מגולה. . . .

כד. אולם פלטה חשמלית מיוחדת לשבת. . . המיועדת לשמור על חום המאכל שעליה ואין רגילים לבשל עליה וגם אי אפשר להגדיל את מידת החום שלה, אינה טעונה כיסוי נוסף, ומותר להחזיר עליה את הכל, והוא שימלא אחרי שאר התנאים. . . אבל אין ליתן עליה לכתחילה בשבת קדירה שיש בה תבשיל. . . .

כג. מכיון שישנם הרבה חילוקי דינים בנוגע להשארות קדירה על גבי האש מערב שבת, טוב להקפיד שכל תבשיל יהיה מבושל כל צורכו בערב שבת ושהקדירה תינתן על אש מכוסה לפני כניסת השבת, וכן לגבי מים, טוב ליתנם על גבי אש מכוסה בערב שבת לאיר שנרתחו. אמנם קדירה שאין רצונו להחזירה על גבי האש לאחר שהסירה בשבת, והתבשיל שבה מבושל מבעוד יום לפחות כדי השיעור של מאכל בן דרוסאי. . . מותר, מעיקר הדין, להשאירם על גבי האש מערב שבת גם אם אינה מכוסה, וטוב להחמיר. . . ששימם זמן רב לפני כניסת שבת.